

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

О. І. Іваницький, Т. П. Голованова

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ
ТА ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА**

Методичні рекомендації до семінарських занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності «Середня освіта»
освітньо-професійної програми «Середня освіта (Математика)»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № 12 від 01.07.2025

Запоріжжя
2025

УДК 373.5.091.12:005.336.5+37.091.313](076.5)
I-18

Іваницький О. І., Голованова Т. П. Педагогічна майстерність та педагогічна інноватика : методичні рекомендації для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Математика)». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 34 с.

У виданні подано методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з курсу «Педагогічна майстерність та педагогічна інноватика». Розроблено плани до вивчення тем, що супроводжуються метою семінарського заняття та методичними рекомендаціями до опрацювання кожної теми. Також стосовно кожної теми запропоновано питання і тести для самоконтролю та система завдань, обов'язкових для виконання всіма здобувачами вищої освіти. Видання містить методичні рекомендації для виконання індивідуального завдання з курсу.

Методичні рекомендації до семінарських занять покликані надати дієву допомогу майбутнім магістрам середньої освіти в опрацюванні навчального матеріалу і наборі рейтингових балів в умовах дистанційного навчання.

Для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Математика)».

Рецензент

Л. О. Сущенко, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної і початкової освіти Запорізького національного університету

Відповідальний за випуск

І. В. Козич, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності

ЗМІСТ

Передмова	4
Змістовий модуль 1. Поняття «педагогічна майстерність учителя». його елементи	7
Тема 1. Феномен педагогічної майстерності вчителя	7
Змістовий модуль 2. Комунікативна компетентність учителя	11
Тема 2. Майстерність педагогічного спілкування та педагогічної взаємодії	11
Змістовий модуль 3. Педагогічна творчість учителя	15
Тема 3. Майстерність організації освітнього процесу. Форми і методи педагогічної творчості учителя	15
Змістовий модуль 4. Педагогічна інноватика в системі сучасної освіти...	20
Тема 4. Інновації в освітньому процесі закладів профільної середньої освіти.....	20
Рекомендована література.....	24
Перелік використаної літератури.....	26
Завдання для індивідуальної роботи студентів.....	27
Контрольні запитання з дисципліни.....	29
Глосарій.....	30

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Педагогічна майстерність та педагогічна інноватика» посідає особливе місце у психолого-педагогічній та методичній підготовці майбутніх магістрів середньої освіти до професійної діяльності. Дисципліна вивчається у першому семестрі, на її вивчення відводиться 3 кредити ЄКТС (90 годин), з яких 16 годин - лекції, 8 годин – семінарські заняття і 66 годин відводиться на самостійну роботу магістрантів. По завершенню курсу магістранти здають залік.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність та педагогічна інноватика» є формування теоретичних знань, практичних умінь та навичок педагогічної майстерності, професійної компетентності, культури спілкування та ерудиції майбутніх магістрів середньої освіти, формування і розвиток елементів їхньої авторської системи діяльності на засадах інноватики.

Важливість цієї дисципліни визначається тим, що вона націлена на формування у майбутнього магістра середньої освіти здатності доносити знання у стислій, цікавій до сприйняття формі для учнів, використовуючи різноманітний набір спеціальних умінь і навичок. Професійна конкурентоздатність педагога насамперед залежить від здатностей здійснювати самоосвіту і самовиховання, критично осмислювати та оволодівати педагогічним досвідом досвідчених колег. діти потребують складної тактики і техніки, що вчителю слід уміти керувати своїм настроєм, стилем і тоном спілкування, інтонацією, посмішкою, поглядом, мімікою, рухами, ходом

Компетентний вчитель, який відповідає вимогам Нової української школи, повинен мати не тільки сформовану систему знань про педагогічну діяльність, цілісність процесів виховання й навчання, особистісно-орієнтований і компетентнісний підходи до управління освітнім процесом у закладах профільної середньої освіти, але й управляти своєю поведінкою, впливати на особистість вихованця і колектив, володіти культурою і технікою мовлення, мати високий рівень емоційного інтелекту.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність та педагогічна інноватика» є:

- сприяти засвоєнню методів вивчення перспективного педагогічного досвіду, оцінювання творчого потенціалу особистості;
- використовувати засвоєні знання та уміння у типових та нестандартних ситуаціях;
- сприяти формуванню і розвитку у магістрантів компонентів педагогічної майстерності, формувати уміння аналізувати, систематизувати та узагальнювати вивчений матеріал;
- виховувати позитивне ставлення до майбутньої педагогічної діяльності, потребу у самовдосконаленні;

- прищепити магістрантам навички використання цифрових пошукових систем для одержання педагогічної інформації та подальшої її обробки та використання у професійній діяльності.

У разі успішного завершення курсу здобувач зможе:

- діяти відповідально, свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку;
- приймати ефективні рішення у професійній діяльності та відповідально ставитися до обов'язків, мотивувати людей до досягнення спільної мети.;
- враховувати вікові особливості здобувачів освіти, використовувати прийоми мотивації до навчання, розвивати позитивну самооцінку школярів, створювати команди та скеровувати їх роботу;
- усвідомлювати свої та чужі відчуття, почуття, емоції, потреби та управляти своїми емоційними станами; взаємодіяти з учасниками освітнього процесу конструктивно та безпечно; усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей та систем в сучасному глобалізованому світі;
- створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища, забезпечують підтримку особам з особливими освітніми потребами;
- організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології, формувати у здобувачів освіти культуру здорового способу життя, зберігати особисте фізичне і психічне здоров'я під час професійної діяльності.

Методичні рекомендації до семінарських занять покликані надати дієву допомогу майбутнім магістрам спеціальності А4 Середня освіта предметної спеціальності А4.04 Мередня освіта (Математика) в опрацюванні навчального матеріалу і наборі рейтингових балів в умовах дистанційного навчання.

Семінарське заняття містить *питання*, які необхідно розглянути на занятті, та завдання, які повинні виконати студенти, зокрема, розгляд педагогічних ситуацій, написання есе, підготовка презентацій, у частині завдань здійснюється їхня диференціація.

Магістранти готують у електронному вигляді короткі конспективні повідомлення по кожному питанню. Одне з питань, на вибір студента, готується розширено у вигляді презентації. На занятті виступ студента супроводжується презентацією, яка не повинна дублювати весь виступ, а містити вузлові моменти виступу. Презентацію не можна переобтяжувати текстом, вона повинна містити схеми, таблиці, ілюструватися картинками. Виступ студента повинен тривати не більше 10 хвилин. Після викладу матеріалу магістрант повинен розкрити методичні і технічні особливості презентації. У випадку, якщо цього дозволяє зміст питання, бажано наводити приклади зі своєї предметної спеціальності

Розгляд педагогічної ситуації проводиться у вигляді її аналізу з опорою на матеріал теми, що вивчається, і пропонованих варіантів вирішення цієї ситуації.

Файли підготовлених питань, презентації викладаються на сторінці дисципліни в MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття».

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ». ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ

ТЕМА 1. ФЕНОМЕН ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Мета: сформувати у здобувачів уявлення про педагогічну майстерність вчителя та її структуру, виявити наявність елементів акторської майстерності в педагогічній діяльності. Вивчити особливості педагогічних задач та самовиховання педагога.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Педагогічна майстерність учителя і педагогічна творчість.
2. Елементи педагогічної майстерності.
3. Елементи акторської майстерності в педагогічній діяльності.
4. Педагогічна задача і педагогічна ситуація.
5. Самовиховання педагога як один із шляхів формування педагогічної майстерності.

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічна творчість, педагогічна задача, педагогічна ситуація, самовиховання педагога.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

Під час підготовки до *першого питання* семінарського заняття ознайомтеся з визначенням педагогічної майстерності як інтегрального утворення особистості педагога, яке поєднує в собі особистісні якості та професійні компетентності; конструктивний характер діяльності з прогнозуванням найближчих і віддалених перспектив діяльності; досконале володіння арсеналом засобів, методів та прийомів суб'єкт-суб'єктної взаємодії; уміння трансформувати педагогічну ситуацію у завдання та знаходити оптимальні шляхи його розв'язання; талант, прагнення до самовдосконалення та здобуття освіти впродовж життя. Разом з тим педагогічну творчість розглядаємо як процес створення нового, оригінального у педагогічній діяльності, що спрямований на особистісний розвиток учнів. Таким чином можна зробити висновок, що педагогічна творчість є невід'ємною складовою педагогічної майстерності. Високий рівень майстерності передбачає вміння творчо підходити до вирішення педагогічних завдань, знаходити нові підходи та рішення.

Готуючись до відповіді на *друге питання*, необхідно звернутися до дослідження І. Зязюна, який виділяє такі структурні компоненти педагогічної майстерності: гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка. Необхідно дати розширену

характеристику цих компонентів. Наприклад, коли йдеться про педагогічну техніку вчителя, необхідно зазначити, що вчитель повинен володіти вмінням використовувати свій психофізичний потенціал як інструмент виховного впливу (володіти своїм фізичним, психічним, емоційним станом; голосом, мімікою, пантомімікою) та вмінням впливати на інших (вербальні, невербальні засоби спілкування). Також необхідно виділити основні елементи педагогічної техніки: техніка мовлення (голос, дихання, дикція, інтонаційне забарвлення тощо), виразний показ почуттів і ставлень (міміка, пантоміміка, зовнішній вигляд загалом), професійна самопрезентація педагогом свого психічного стану (самоконтроль, витримка тощо).

По *третьому питанню* зазначимо, що театральна та педагогічна діяльність подібні за метою (вплив на людину та створення переживання); за змістом (комунікативні творчі процеси); за інструментарієм, засобами (психофізична природа актора та педагога). Як для актора, так і для педагога головною умовою для розкриття здібностей та можливостей є публічність. Серед спільних рис, що зближують педагогічну та акторсько-режисерську діяльність, можна також назвати: взаємодію найрізноманітніших індивідуальностей, колективність творчої діяльності, регламентованість у часі, узгодженість переживань, почуттів актора й глядача, педагога та учня. Педагог повинен мати у своєму арсеналі певні акторські здібності: зосередженість на провідному завданні; заразливість – захопленість власним предметом та чарівність особистості; здатність до перевтілення; здатність до сприйняття учнів, уміння розуміти їх внутрішній стан; здатність до адекватної реакції на педагогічну ситуацію. Зовні акторська майстерність педагога – це вирішення різноманітних педагогічних завдань, успішна емоційно насичена організація навчально-виховного процесу й отримання відповідних результатів, але її сутність полягає в певних професійних і особистісних якостях, які породжують цю діяльність і забезпечують її ефективність. Тому справжній педагог повинен бути в постійному творчому пориві оптимізації як професійного, так і особистісного потенціалу, оскільки педагогічна майстерність – це своєрідний сплав особистої культури, знань і світогляду педагога, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання і виховання, педагогічною технікою і досвідом.

Під час розгляду *четвертого питання* необхідно дати визначення педагогічної ситуації як фрагменту педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями вихованості учнів і колективу. Вчитель усвідомлює педагогічні ситуації і формулює для себе задачі: стратегічні (як виховати у учнів почуття відповідальності, організованість), тактичні (розробка засобів обліку та контролю знань, активізація пізнавальної діяльності на уроках) і ситуативні (як відреагувати на те, що хтось запізнився, не вивчив, є неуважним на уроках тощо). Майстерність учителя полягає в умінні перетворити ситуацію на педагогічну задачу, тобто спрямувати умови, що склалися, на перебудову стосунків,

наближаючись до бажаного рівня — поставленої педагогічної мети. Ситуація може не стати педагогічною задачею, якщо вчитель її не помічає або ігнорує.

Для підготовки відповіді на *п'яте питання* необхідно звернути увагу на той факт, що самовиховання є важливим шляхом формування педагогічної майстерності. Воно передбачає цілеспрямовану роботу педагога над розвитком власних якостей, умінь, навичок і компетентностей. Це безперервний процес, що ґрунтується на самопізнанні, самоаналізі, самоосвіті, самовдосконаленні та самореалізації. До методів самовиховання педагога належать: самоспостереження, самооцінка, самоосвіта, самозаохочення (відзначення досягнень та позитивних результатів). Самовиховання - це невід'ємна складова професійного становлення та розвитку педагога, що дозволяє йому досягти високого рівня педагогічної майстерності та ефективно виконувати свою місію.

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте визначення поняття «педагогічна майстерність». Як педагогічна майстерність пов'язана з педагогічною творчістю?
2. Назвіть структурні компоненти педагогічної майстерності. Дайте їм коротку характеристику.
3. У чому полягає подібність і відміна між театральною та педагогічною діяльностями?
4. Дайте визначення педагогічної ситуації. Наведіть приклади педагогічних ситуацій.
5. Чим педагогічна задача відрізняється від педагогічної ситуації?
6. На чому ґрунтується самовиховання як процес?

Тести для самоконтролю

1. Серед вказаних понять оберіть компоненти педагогічної майстерності:

А. гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка;

Б. лідерські якості, здатність до управлінської діяльності, емпатія, любов до дітей, професіоналізм;

В. здатність організовувати навчальну діяльність учнів, відповідна педагогічна освіта, предметна компетентність;

Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

2. Як співвідносяться педагогічна майстерність і педагогічна творчість?

А. педагогічна творчість є компонентом педагогічної майстерності;

Б. педагогічна майстерність є компонентом педагогічної творчості;

В. Ніяк не співвідносяться, це суттєво різні поняття;

Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

3. Як співвідносяться між собою педагогічна ситуація та педагогічна задача?

А. педагогічна задача формулюється на основі аналізу педагогічної ситуації;

Б. ніяк не співвідносяться, це суттєво різні поняття;

В. педагогічну задачу неможливо сформулювати на основі педагогічної ситуації;

Г. Серед відповідей А-В немає правильної..

4. До методів самовиховання педагога належать:

А. навчання на курсах підвищення кваліфікації, участь у методоб'єднанні вчителів-предметників, відвідування культурно-мистецьких заходів, наявність хобі;

Б. робота з обдарованими учнями, участь у професійних конкурсах, ведення блогу, спілкування з колегами у соціальних мережах;

В. самоспостереження, самооцінка, самоосвіта, самозаохочення;

Г. Серед відповідей А-В немає правильної..

5. Професійна компетентність вчителя старшої школи

А. знання основ управління навчальним закладом;

Б. вирішення конфліктних ситуацій;

В. знання основ педагогіки і психології юнацького віку;

Г. матеріальна технічна база шкільного навчального закладу

Виконайте завдання 1, 2

Завдання 1. Підготуйте виступи з питань до семінарського заняття, до одного з питань (на вибір) розробіть презентацію (не менше 8 слайдів). Обґрунтуйте, у чому полягають методичні особливості презентації.

Завдання 2. . Вирішення педагогічних ситуацій (2 б).

«Що ж Ви, із власним сином впоратися не можете? Тільки-но погляньте, оцінки від 1 до 3. Ви взагалі не слідкуєте за його навчанням. Крім того, зверніть увагу на поведінку хлопця. Вона просто нестерпна! Я його більше до уроків не допущу. Вживайте заходів негайно! Я вас попередила», – сказала вчителька батькам одного з учнів 10 класу. Що відчули батьки учня після розмови із вчителькою? Оцініть її спілкування з батьками. Чи мало місце порушення норм педагогічної етики? Як необхідно спілкуватися з батьками? Запропонуйте педагогічні дії та план розмови.

Завдання 3. Напишіть есе на тему «Яким я бачу сучасного вчителя моєї предметної спеціальності»

Файли до завдань викладіть на сторінці дисципліни у MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття 1».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ

ТЕМА 2. МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Мета: продовжити формування комунікативної компетентності майбутніх учителів-предметників. Вивчити особливості педагогічного спілкування, стратегії і прийоми педагогічної взаємодії та способи комунікативного впливу.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Мовлення вчителя як засіб педагогічної діяльності
2. Майстерність педагогічного спілкування. Технології організації педагогічної взаємодії в процесі спілкування.
3. Способи комунікативного впливу на особистість: переконання і навіювання.
4. Стратегії взаємодії у спілкуванні.
5. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.

Ключові слова: педагогічне спілкування, педагогічна взаємодія, переконання, навіювання, стратегія, мовлення вчителя.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

Відповідь на *перше питання* необхідно :розпочати зі значення процесу мовлення. Мовлення вчителя є ключовим інструментом педагогічної діяльності, що впливає на навчання, виховання та розвиток учнів. Воно слугує засобом передачі знань, формування особистості та встановлення взаємодії між вчителем та учнями. Необхідно звернути увагу на такі його основні функції: навчальна, виховна, розвиваюча, комунікативна, стимулююча та охарактеризувати кожну з цих функцій. Разом з тим до мовлення вчителя можна висунути низку вимог.

- Мовлення має бути грамотним, без помилок у мовленні та правописі.
- Важливо використовувати слова та вирази, що відповідають змісту та ситуації.
- Висловлювання повинні бути послідовними та зрозумілими.
- Мовлення має бути наповнене інформацією, яка відповідає віку та рівню підготовки учнів.
- Важливо враховувати ситуацію спілкування та аудиторію.
- Мовлення має бути емоційним, інтонаційно багатим, щоб привернути увагу та зацікавити учнів.

- Використання різноманітних мовних засобів для кращого вираження думок та почуттів.

- Володіння голосом, дикцією, темпом мовлення для ефективної передачі інформації.

Нарешті, мовлення вчителя є не лише засобом навчання, а й інструментом формування особистості учнів та створення сприятливого освітнього середовища.

Друге питання присвячене аналізу педагогічного спілкування як професійної взаємодії вчителя з учнями, спрямованої на створення оптимальних умов для навчання та виховання. Це система соціально-психологічної взаємодії, що містить обмін інформацією, виховний вплив та організацію взаємин за допомогою комунікативних засобів. Педагогічне спілкування - це професійна взаємодія вчителя з учнями, спрямована на створення оптимальних умов для навчання та виховання. Педагогічне спілкування є не просто обміном інформацією, а цілеспрямованою взаємодією, що має на меті створення сприятливого психологічного клімату для навчання та розвитку учнів. Можна виділити такі функції педагогічного спілкування: 1). інформаційно-комунікативні (передача знань, досвіду, інформації); регуляційно-комунікативні (вплив на поведінку та організація діяльності учнів); 2) афективно-комунікативні (створення емоційного зв'язку, формування позитивного ставлення до навчання); стилі (демократичний, авторитарний та ліберальний). Вчитель постає як організатор, координатор та активізатор процесу спілкування, спрямовуючи його на досягнення навчально-виховних цілей.

Педагогічне спілкування може розглядатися як діалог, що передбачає взаємне самовираження та взаєморозуміння між вчителем та учнями. Розбудова педагогічного спілкування відбувається через поступове моделювання, початок взаємодії, корекцію та аналіз. Вміння використовувати різні стилі спілкування, в залежності від ситуації, є важливим аспектом професійної компетентності вчителя,

Готуючись до відповіді на *третьє питання* семінару, необхідно відзначити, насамперед, що науковці виокремлюють чотири основні способи комунікативного впливу: навіювання, переконування, наслідування, зараження (своїм настроєм). У педагогічній діяльності найважливішими є переконування і навіювання. Переконування передбачає звернення передусім до свідомості людини з оперттям на її почуття, віковий досвід з метою формування в неї свідомого ставлення до норм поведінки, в тому числі і в процесі навчання. Іншими словами - зміни поглядів, зняття перепон для знаходження нової інформації. Форми переконування: роз'яснення, розповідь, бесіда, лекція, доведення. Навіювання- це звернення до неусвідомлюваної сфери психіки. Мета його - формування установок до дії. Це певна підказка, яку людина приймає при зниженій критичності. Форми навіювання: команда, наказ, вказівка, розпорядження, настанова, натяк, схвалення.

У четвертому питанні необхідно звернути увагу на те, що у конкретній ситуації, особливо коли вона набуває конфліктного характеру, кожен учитель керується певною, обраною ним, *стратегією*, тобто домінантними тенденціями в його поведінці (до чого він схильний у взаємодії з учнями, їхніми батьками — обов'язково перемогти, наполягаючи на своєму, чи спільно розібратись у ситуації і разом знайти оптимальний вихід із неї). Виокремлюють п'ять основних стратегій взаємодії: суперництво, уникнення, пристосування, компроміс, співробітництво. На кожній із названих стратегій взаємодії необхідно більш детально зупинитися.

По п'ятому питанню необхідно зазначити, що інтегральною характеристикою здатності педагога здійснювати професійне спілкування є комунікативність. Комунікативність — це професійно-особистісна якість педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, здатністю легко вступати у контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовників, відчувати задоволення від спілкування. Щоб легко вступати в контакт вчитель повинен відчувати учня, усвідомлювати результати своїх дій у спілкуванні, тому напрочуд важливою рисою є емпатичність вчителя. Емпатія - це співпереживання, розуміння будь-якого почуття- гніву, печалі, радості, тощо. Важливою суб'єктивною якістю вчителя є його рефлексивність, що передбачає здатність до самоаналізу власної педагогічної діяльності. Комунікативність містить три основні компоненти: комунікабельність, відчуття соціальної спорідненості, альтруїзм. Необхідно охарактеризувати кожен із цих компонентів. Серед якостей, необхідних вчителю для ефективного спілкування, виокремлюють і такі: *аутентичність* (природність у стосунках), *відкритість* (готовність відкрити іншим свій внутрішній світ, щирість), *конкретність* (відмова від загальних міркувань, уміння говорити про свої конкретні переживання, думки, дії), *ініціативність* (схильність до діяльної позиції у стосунках із людьми).

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні функції мовлення вчителя та охарактеризуйте кожен з цих функцій.
2. Доведіть, що педагогічне спілкування є не просто обміном інформацією, а цілеспрямованою взаємодією.
3. Назвіть чотири основні способи комунікативного впливу. Наведіть приклади переконування та навіювання..
4. Назвіть основні стратегії взаємодії у спілкуванні? Охарактеризуйте одну з них.
5. Наведіть визначення комунікативності?

Тести для самоконтролю

1. Мовлення вчителя реалізується у:

- А. монологі;
- Б. розмові з колегами, друзями;
- В. бесідах у повсякденному житті;

Г. діалозі.

2. Основною умовою цілеспрямованого впливу на особистість школяра є:

- а) правильне сприймання вчителем особистості дитини;
- б) спеціальна організація провідного виду діяльності;
- в) уміння враховувати основні потреби дитини;
- г) враховувати особистісні якості учня в організації діяльності.

3. Стилi педагогiчного спiлкування:

- А. демократичний;
- Б. педагогiчний;
- В. особовий;
- Г. психолого-педагогiчний.

4. Види спiлкування:

- А. вербальне;
- Б. естетичне;
- В. загальне;
- Г. комунікативне.

5. Назвіть способи комунікативного впливу на особистість

- А. навіювання;
- Б. підвищення тону під час спілкування;
- В. наказ;
- Г. переконання.

Виконайте завдання 1, 2

Завдання 1. Підготуйте виступи з питань до семінарського заняття, до одного з питань (на вибір) розробіть презентацію (не менше 8 слайдів). Обґрунтуйте, у чому полягають методичні особливості презентації.

Завдання 2. Педагогічна ситуація. Учень 10 класу поклав голову на парту і не приймає участі в уроці. На зауваження вчителя не реагує. Врешті-решт вчитель не витримує і примушує учня покинути клас. Навздогін вчитель гнівно кричить: «Без батьків в школу не приходь!»

Дайте оцінку діям вчителя. Запропонуйте свої варіанти вирішення цієї ситуації.

Файли до завдань викладіть на сторінці дисципліни у MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття 2».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ УЧИТЕЛЯ

ТЕМА 3. МАЙСТЕРНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. ФОРМИ І МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧИТЕЛЯ

Мета: формування майстерності організації освітнього процесу, вивчення форм і методів педагогічної творчості учителя, особливостей навчально-методичної роботи як обов'язкового компонента педагогічної майстерності.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Майстерність організації освітнього процесу на уроці та позааудиторної діяльності.
2. Основні компоненти аналізу уроку.
3. Професійний імідж педагога. Педагогічні здібності та педагогічний такт.
4. Вивчення передового досвіду вчителів як шлях до майстерності.
5. Форми і методи педагогічної творчості учителя.
6. Навчально-методична робота як обов'язковий компонент педагогічної майстерності

Ключові слова: організація освітнього процесу, урок, аналіз уроку, форми і методи педагогічної творчості учителя, імідж педагога, педагогічні здібності, педагогічний такт.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

При опрацюванні *першого питання* насамперед необхідно зазначити, що організація освітнього процесу на уроці, яка передбачає майстерність, полягає у вмінні вчителя ефективно планувати, проводити та аналізувати урок з метою досягнення освітніх цілей. Це включає в себе вміння структурувати матеріал, обирати відповідні методи та прийоми навчання, створювати сприятливу атмосферу для навчання та ефективно взаємодіяти з учнями. Основні аспекти майстерності організації освітнього процесу на уроці: планування (чітке визначення освітніх цілей та завдань уроку; вибір відповідного змісту навчального матеріалу та його структури; визначення необхідних методів та прийомів навчання; підготовка дидактичних матеріалів та засобів навчання; планування часу на кожний етап уроку); проведення (створення позитивної атмосфери для навчання; залучення учнів до активної участі в уроці; ефективне використання методів та прийомів навчання; комунікація з учнями та надання зворотного зв'язку; регулювання темпу уроку та адаптація до потреб учнів; уміння узагальнювати та систематизувати вивчений матеріал);

аналіз (оцінка досягнення поставлених цілей уроку; визначення сильних та слабких сторін уроку; планування подальших кроків для покращення освітнього процесу; використання результатів аналізу для вдосконалення власної педагогічної майстерності). Таким чином, майстерність організації освітнього процесу на уроці є ключовим фактором для досягнення успіху в навчанні та вихованні учнів.

Під час підготовки відповіді на *друге питання* необхідно усвідомити, що основні компоненти аналізу уроку містять: мету і завдання уроку, структуру та тип уроку, зміст навчального матеріалу, методи та засоби навчання, організацію навчальної діяльності учнів, та результати уроку. Важливо також оцінити відповідність уроку дидактичним принципам, рівень активності учнів, та загальну атмосферу на уроці. Аналіз уроку дозволяє вчителю оцінити ефективність своєї роботи, визначити сильні та слабкі сторони, та внести корективи для подальшого вдосконалення педагогічної майстерності.

Щодо *третього питання* потрібно відзначити, що професійний імідж педагога - це образ, який формується у свідомості учнів, колег, батьків та громадськості, і відображає його професійні та особисті якості. Це не лише зовнішній вигляд, а й манери, мовлення, стиль поведінки, професійна компетентність та здатність створювати позитивну атмосферу в освітньому середовищі. Імідж педагога характеризують також особистісні якості педагога, зокрема ерудиція, творчий підхід, відповідальність, справедливість, чуйність, терплячість, здатність до емпатії. Формування професійного іміджу - це тривалий процес, який вимагає від педагога самоаналізу, самовдосконалення та роботи над собою. Важливо постійно працювати над розвитком своїх професійних та особистісних якостей, а також над зовнішнім виглядом та стилем поведінки. Професійний імідж педагога - це не статичний образ, а динамічний процес, який постійно змінюється та розвивається. Педагог повинен бути готовим до змін, до освоєння нових педагогічних технологій та до постійного вдосконалення себе як професіонала та особистості. Педагогічні здібності та педагогічний такт є ключовими якостями вчителя, що визначають його професійну майстерність та ефективність у роботі з учнями. Педагогічний такт - це вміння знаходити оптимальний стиль спілкування та взаємодії з учнями, враховуючи їх індивідуальні особливості та ситуацію. Педагогічні здібності, в свою чергу, - це комплекс психологічних якостей, що дозволяють вчителю успішно виконувати різні види педагогічної діяльності. До основних компонентів педагогічних здібностей відносяться: комунікативні та організаторські здібності, дидактичні здібності, емоційно-вольові якості, творчі здібності.

При опрацюванні *четвертого питання* необхідно звернути увагу на те, що вивчення передового педагогічного досвіду вчителів є важливим шляхом до професійного зростання та вдосконалення. Це дозволяє вчителям переймати успішні практики, адаптувати їх до власних умов та підвищувати якість навчання і виховання. Можна виділити такі основні етапи вивчення передового педагогічного досвіду: визначення педагогічної проблеми та

об'єкта вивчення; попереднє вивчення досвіду; теоретична підготовка (вивчення відомих та нових методів і прийомів, що сприяють підвищенню ефективності навчально-виховного процесу); основне вивчення досвіду (збір емпіричного матеріалу, вивчення окремих ланок навчально-виховного процесу, проведення контрольних зрізів); визначення провідних педагогічних ідей досвіду; узагальнення та опис досвіду; впровадження передового досвіду; удосконалення передового досвіду.

Під час підготовки відповіді на *п'яте питання* необхідно звернути увагу, що педагогічна творчість вчителя охоплює різноманітні форми і методи, які сприяють ефективному навчанню та вихованню учнів, а також професійному зростанню самого педагога. Ці методи та форми можуть бути як традиційними, так і інноваційними, спрямованими на розвиток творчого потенціалу вчителя та учнів. До традиційних форм належать методичні об'єднання вчителів, відкриті уроки та позакласні заходи, участь у конкурсах педагогічної майстерності, самоосвіта та підвищення кваліфікації. До інноваційних форм належать: педагогічний консиліум, методичний ринг (змагання між педагогами з певних педагогічних питань, обмін досвідом у формі гри), педагогічний фрістайл (творчий підхід до розв'язання педагогічних завдань, імпровізація, використання нетрадиційних методів), тренінг-панорама (комплексне застосування різних методів і прийомів навчання з метою закріплення знань та навичок), ігровий тренінг (використання ігрових елементів для навчання та розвитку учнів), вітальня педагогічної майстерності (обмін досвідом, обговорення актуальних питань, демонстрація передових педагогічних практик). Методами педагогічної творчості є: метод аналізу педагогічного досвіду, метод моделювання педагогічних ситуацій, метод "мозкового штурму, метод евристичного навчання, метод проєктів, метод використання цифрових технологій, метод критичного мислення:

Стосовно *шостого питання* необхідно зазначити, що навчально-методична робота є невід'ємним компонентом педагогічної майстерності, оскільки забезпечує постійне вдосконалення знань, умінь та навичок педагога, що, в свою чергу, сприяє підвищенню якості освітнього процесу. Вона включає в себе систематичну діяльність, спрямовану на розвиток професійної компетентності, творчого потенціалу педагога та покращення результатів навчання. До напрямів методичної роботи можна віднести поглиблення філософсько-педагогічних знань, вивчення принципів розвитку української національної школи, освоєння методики викладання додаткових предметів, систематичне інформування про нові методичні розробки. Таким чином, навчально-методична робота є ключовим інструментом для розвитку педагогічної майстерності, що сприяє вдосконаленню професійної діяльності педагога та покращенню якості освіти.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні аспекти майстерності організації освітнього процесу на уроці?
2. Які основні компоненти аналізу уроку ви можете назвати?
3. Що складає професійний імідж педагога?
4. Які основні етапи вивчення передового педагогічного досвіду?
5. Назвіть основні форми і методи педагогічної творчості учителя.
6. Чому навчально-методична робота є невід'ємним компонентом педагогічної майстерності?

Тести для самоконтролю

1. Педагогічні здібності вчителя:

А. методична діяльність; педагогічна діяльність; креативність; емоційна стабільність;

Б. комунікативні та організаторські здібності, дидактичні здібності, емоційно-вольові якості, творчі здібності;

В. здатність до вдосконалення; вроджена здатність до спілкування; гнучкість мислення; здатність до емпатії;

Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

2. Головними критеріями передового педагогічного досвіду є:

А. актуальність, перспективність, новизна результатів, результативність;

Б. особистість автора досвіду;

В. наявність матеріальних умов для поширення досвіду;

Г. оригінальність форм досвіду.

3. Методи вивчення передового педагогічного досвіду:

А. спостереження за роботою вчителя;

Б. перегляд фрагментів фільмів;

В. перегляд методичної літератури;

Г. дослідження з певних тем.

4. До напрямів методичної роботи відноситься:

А. поглиблення предметних знань, підвищення кваліфікації, стажування, вивчення навчально-методичної літератури;

Б. написання статей, методичних розробок; ведення блогу; розробка тестових завдань; участь у конкурсі «Учитель року»;

В. поглиблення філософсько-педагогічних знань, вивчення принципів розвитку української національної школи, освоєння методики викладання додаткових предметів, систематичне інформування про нові методичні розробки.

Г. Серед відповідей А-В немає правильної.

5. Методами педагогічної творчості є:

А. метод аналізу педагогічного досвіду, метод моделювання педагогічних ситуацій, метод "мозкового штурму", метод евристичного навчання, метод проєктів;

Б. метод акмеологічного порівняння, метод систематизації і узагальнення знань; метод педагогічного експерименту; фасилітаційний метод; метод тренінгового навчання;

В. продуктивний метод, метод екстраполяції; метод виключення третього; метод інверсії; метод забезпечення інноваційної наступності;

Г. Серед відповідей А-В немає правильної

Завдання 1. Підготуйте виступи з питань до семінарського заняття, до одного з питань (на вибір) розробіть презентацію (не менше 8 слайдів). Обґрунтуйте, у чому полягають методичні особливості презентації.

Завдання 2. Педагогічна ситуація. Магістрант на початку педагогічної практики в школі швидко знайшов спільну мову з учнями 10 класу, розглядаючи їх як суб'єктів освітнього процесу: на його прохання вони почали називати його по імені, у його присутності учні називали своїх вчителів, використовуючи їхні клички, за рогом школи разом палили сигарети і дозволяли собі ненормативну лексику. Магістрант був задоволений перебігом практики, особливо тим, як він влився до колективу класу, і розраховував на всебічну підтримку учнів, коли він почне проводити уроки.

Оцініть дії магістранта. Спрогнозуйте, як би проходили уроки за його участі.

Файли до завдань викладіть на сторінці дисципліни у MOODLE у папку «Виконані завдання до семінарського заняття 1».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

ТЕМА 4. ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Мета: сформувати уявлення про педагогічну інноватику та інноваційні профільної середньої освіти процеси у сучасній освіті. Вивчити сучасні підходи до навчання у цих закладах, особливості застосування в них цифрових засобів і методів навчання.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Педагогічна інноватика та інноваційні процеси як феномен сучасної освіти.
2. Інновації в організації освітнього процесу.
3. Сучасні підходи до навчання.
4. Соціальні мережі у роботі вчителя. Ведення блогів – необхідність чи потреба потішити своє его?
5. Цифрові засоби і методи навчання та організації освітнього процесу у закладах профільної середньої освіти.

Ключові слова: педагогічна інноватика, інновації, підхід до навчання, цифровізація, цифрові засоби навчання, соціальні мережі, блог.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

Розгляд *першого питання* необхідно розпочати з визначення педагогічної інноватики як процесу постійного пошуку, розробки та впровадження нових, більш ефективних методів навчання та виховання, які спрямовані на формування у здобувачів освіти адаптивності до змін, активності, творчого мислення та здатності долати труднощі. Висвітлюючи сутність педагогічної інноватики, необхідно зазначити, що інноваційна педагогічна діяльність – це цілеспрямований процес змін у педагогічній теорії та практиці, що веде до розвитку інноваційної особистості, розкрити поняття освітніх інновацій як новостворених, вдосконалених або застосованих освітніх, дидактичних, виховних та управлінських систем, які покращують результати освітньої діяльності, а також вказати, що інновації в освіті можуть бути різного масштабу, від незначних змін до кардинальних перетворень.

Далі необхідно зупинитися на значенні педагогічної інноватики: забезпечує відповідність освіти сучасним вимогам суспільства та ринку праці; сприяє розвитку інноваційної культури у педагогічному середовищі; підвищує ефективність освітнього процесу та якість освіти. На завершення питання необхідно навести приклади педагогічних інновацій: впровадження нових освітніх технологій, таких як дистанційне навчання, інтерактивні методи,

проектне навчання; використання сучасних цифрових інструментів та програмного забезпечення в освітньому процесі; розвиток критичного мислення, творчості та підприємницьких навичок у здобувачів освіти; індивідуалізація освітнього процесу з урахуванням потреб та можливостей кожного учня.

Щодо *другого питання* необхідно звернути увагу та той факт, що інновації в організації освітнього процесу включають в себе впровадження нових методів, технологій та підходів до навчання, які мають на меті підвищити ефективність та якість освіти. Це можуть бути як технологічні нововведення, так і зміна підходів до організації навчального середовища, методів викладання та оцінювання. Інновації в освіті є важливим фактором для забезпечення якості освіти, адаптації до сучасних вимог суспільства та розвитку особистості учнів. Вони сприяють підвищенню мотивації до навчання, розвитку навичок, необхідних для успішної самореалізації в сучасному світі, та підготовці кваліфікованих фахівців. Далі необхідно вказати основні напрямки інновацій в освіті: впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), розробка і вдосконалення змішаного та дистанційного навчання; проектне навчання; особистісно-орієнтоване навчання; використання ігрових технологій та ін.

Розгляд *третього питання* необхідно розпочати з переліку сучасних підходів до навчання: компетентнісний; особистісно зорієнтований; креативний; антропологічний; культурологічний; соціологічний; інформаційний; холізм; технологічний та ін. Далі, необхідно коротко розкрити зміст кожного з підходів. Наприклад, у фокусі *особистісно зорієнтованого підходу* є особистість, розуміння якої педагогіка запозичує з психології. Цінність особистості визначає орієнтацію дослідника на вироблення відповідних технологій і методик навчання.

Для відповіді на *четверте питання* необхідно розуміти, що соціальні мережі можуть бути корисним інструментом у роботі вчителя, якщо їх використовувати з розумом. Вони можуть допомогти в організації освітнього процесу, полегшити спілкування з учнями та батьками, а також сприяти професійному розвитку вчителя. Однак, важливо пам'ятати про потенційні ризики та дотримуватися певних правил, щоб уникнути проблем. Такими правилами безпечного використання соціальних мереж у роботі вчителя є необхідність захисту особистої інформації, дотримуватися професійної поведінки та професійної етики, чітко встановлювати межі між професійним та особистим життям, пам'ятати про можливий негативний вплив соціальних мереж на психічне здоров'я, уникати надмірної залежності та негативного впливу соціальних мереж на життя викладача. Стосовно ведення блогу вчителем магістрантам необхідно познайомитися з деякими блогами, які ведуть учителі відповідної предметної спеціальності. Занотуйте основну інформацію про блог учителя, який здається вам найкращим і дайте відповідь на питання: Які привабливі сторони цього блогу? У чому його розгляд був корисним для вас? Які недоліки у веденні блогу ви помітили?

Стосовно *п'ятого питання* необхідно усвідомити, що цифрові засоби та методи навчання та організації освітнього процесу передбачають використання різноманітних цифрових інструментів та технологій для покращення якості навчання та забезпечення доступу до знань. Це включає в себе використання онлайн-платформ, програмних засобів, систем управління навчанням, інструментів для колективної роботи та оцінювання, а також віртуальної та доповненої реальності. Прикладами цифрових засобів та методів навчання у закладах профільної середньої освіти є: системи управління навчанням (Moodle, Canvas, Google Classroom), інструменти для колективної роботи (Microsoft Teams, Google Workspace, Slack), інструменти оцінювання (Kahoot!, Quizizz, Edpuzzle), інструменти для передачі інформації (YouTube, SoundCloud, Google Docs, Dropbox), інструменти віртуальної/доповненої реальності (Merge Cube, Google Expeditions) та ін.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність педагогічної інноватики?
2. Назвіть основні напрямки інновацій в освіті.
3. Які сучасні підходи до навчання застосовуються у закладах профільної середньої освіти? Розкрийте сутність одного з цих підходів.
4. Які правила безпечного використання соціальних мереж у роботі вчителя ви знаєте?
5. Які системи управління навчанням ви знаєте? Охарактеризуйте одну з них.

Тести для самоконтролю

1. Закінчіть речення. Інновація — це...
 - А. винахід, раціоналізаторська пропозиція;
 - Б. нововведення в галузі техніки, технології, організації праці або управління, яке засноване на використанні досягнень науки і передового досвіду і є кінцевим результатом інноваційної діяльності;
 - В. заміна старого на щось нове;
 - Г. нововведення в галузі техніки, технології, організації праці або управління, яке змінює реальність.
2. Закінчіть речення. Педагогічна інновація — це...
 - А. діяльність педагога в нових соціально-економічних умовах;
 - Б. сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання, навчання й розвитку учнів (студентів) з позицій освітніх підходів, зорієнтованих на зміну освітнього процесу з метою формування якісно іншої педагогічної практики і підвищення якості освіти;
 - В. сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення якісно нових ситуацій, які склались в освіті;
 - Г. діяльність освітніх організацій та окремих педагогів, спрямована на задоволення освітніх потреб усіх стейкхолдерів.

3. Оберіть твердження, які розкривають сутність інноватики

А. особлива сфера наукового знання, що вивчає процеси, пов'язані зі створенням нової практики освіти;

Б. вивчає процеси розвитку практики освіти за рахунок введення в неї якихось компонентів, яких в ній раніше не було, або заміни вже існуючих на більш досконалі;

В. наука, яка вивчає природу, закономірності виникнення і розвитку педагогічних інновацій стосовно суб'єктів освіти, забезпечує зв'язок педагогічних традицій з проєктуванням майбутнього освіти;

Г. це вчення про створення педагогічних новацій, їх оцінку, освоєння педагогічним співтовариством і використання та застосування на практиці.

4. Завершіть речення. Активність у навчанні — це...

А. активна робота здобувача освіти;

Б. цілеспрямоване активне сприйняття здобувачами освіти явищ, що вивчаються, їх осмислення, переробка і використання;

В. докладання зусиль здобувачами освіти у процесі навчання;

Г. будь-яка робота здобувача освіти у процесі засвоєння нових знань та формування навичок

5. Серед відповідей знайдіть ту, яка містить системи управління навчанням.

А. Microsoft Teams, Google Workspace, Slack;

Б. Moodle, Canvas, Google Classroom;

В. YouTube, SoundCloud, Google Docs, Dropbox;

Г. Kahoot!, Quizizz, Edpuzzle.

Завдання 1. Підготуйте виступи з питань до семінарського заняття, до одного з питань (на вибір) розробіть презентацію (не менше 8 слайдів). Обґрунтуйте, у чому полягають методичні особливості презентації.

Завдання 2. Проаналізувати позитивні і негативні сторони однієї з вказаних технологій навчання. Які особливості застосування цієї технології за профільним предметом вашої предметної спеціальності.

Технологія перевернутого уроку.

Технологія інтегративного навчання.

Технологія контекстного навчання.

Інша технологія..

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Братко М. В., Козир М. В. Педагогічна інноватика : навчально-методичний посібник. Київ . ун-т ім. Б . Грінченка, 2021. 272 с.
2. Закон України про вищу освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Іваницький О. І., Іваницька С. Г. Тенденції розвитку цифрових технологій навчання в закладах вищої й передвищої фахової освіти в Україні. Електронний збірник наукових праць ЗОППО. № 4(51). 2022. URL: https://drive.google.com/file/d/1kW_fbemtTQH67dofgHB-AN-Gr63oT-jF/view.
5. Іваницький О. І. Педагогічна інноватика як основа формування компонентів педагогічної майстерності майбутніх магістрів спеціальності 014 Середня освіта. Електронний збірник наукових праць ЗОППО. 2023. №2 (54). URL: https://drive.google.com/file/d/1qyYIM8LjIHKsBjpvvhtx_7ePj_7zv6jO/view.
6. Інноватика в освіті: короткий термінологічний словник / Укладач: Г. В. Товканець. Мукачево : МДУ, 2021. 80 с. URL: http://dspace.s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7949/1/Innovation_%20in_%20education_%20a%20_short_%20glossary..pdf.
7. Концепція розвитку педагогічної освіти. МОН України Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
8. Кравчина Т. Рефлексивна позиція педагога: методи і прийоми рефлексії педагогічної діяльності. Освіта. Інноватика. Практика, 2022. Том10, No7. С. 39-43. DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i7-006
9. Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Педагогічна майстерність» для студентів спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)), освітньої програми 014.021 Англійська мова і література усіх форм навчання / уклад. : О.В. Золотарьова, М.М. Кабанець, Г.В. Піскурська та ін. Луцьк : ДонНТУ, 2023. 31 с.
10. Лаппо В. В. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 360 с. URL: <https://kikip.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/94/2021/11/Посібник-Пед.-інноватика.pdf>.
11. Основи педагогічної майстерності : навч.-методич. посіб. / Укл. Л. І. Ворона. Київ : Вид-во Видавничий дім «АртЕк», 2021. 151 с. URI: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8798/1/2021.pdf>

Інформаційні джерела

1. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/>

2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

3. Приклади оформлення використаних джерел. URL: http://www.kdu.edu.ua/GV_jurnal/pryklad_oformlennya_lit_dzherel.pdf

4. Сафарян Світлана. Удосконалення педагогічної техніки та розвиток педагогічного артистизму учителя. URL: <https://youtu.be/p6wMEcPWUrE>.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Братко М. В., Козир М. В. Педагогічна інноватика : навчально-методичний посібник. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 272 с.
2. Інноватика в освіті: короткий термінологічний словник / Укладач: Г. В. Товканець. Мукачево : МДУ, 2021. 80 с.
3. Інструктивно-методичні матеріали до лабораторних занять обов'язкової освітньої компоненти педагогічна майстерність вчителя інформатики /Автори-укладачі: Ковальчук Валентина, Бірук Наталія. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 50 с.
4. Лаппо В. В. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. 360 с. URL: <https://kikrip.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/94/2021/11/Посібник-Пед.-інноватика.pdf>.
5. Основи педагогічної майстерності (для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта) : навч.-метод. посібник / упоряд. Н. Мачинська, А. Федорович, Н. Яремчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с.
6. Сіпко Людмила, Лещенко Ірина. Педагогічна майстерність як складова професійної підготовки студентів спеціальності 014 Середня освіта. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». 2025 Вип. 1. С. 165-171.
7. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних університетів за спеціальностями 013 Початкова освіта; 016 Спеціальна освіта. Харків : ХНПУ, 2021. 90 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Максимально можлива оцінка за індивідуальне завдання – 20 балів.

Індивідуальне завдання виконується студентами у формі есе на вибір із запропонованого переліку тем. Захист есе здійснюється на семінарському занятті.

Обсяг есе - до 5 сторінок формату А4, шрифт Times New Roman, кегель 14 pt з інтервалом 1,5 між рядками, з відступами від країв аркуша по 2 см зліва та згори і по 1,5 см знизу та справа. Використання літератури та інших джерел обов'язкове, як і посилання на них.

ТЕМИ ЕСЕ:

1. Проблема емоційного вигорання вчителя-предметника.
2. Основні ідеї педагогіки партнерства.
3. Педагогічний імідж вчителя вашої предметної спеціальності.
4. Професійна компетентність вчителя вашої предметної спеціальності.
5. Ідеал вчителя на сучасному етапі розвитку старшої школи.
6. Гуманістична спрямованість особистості педагога в оцінці В. Сухомлинського.
7. Креативність як важлива якість особистості вчителя.
8. Етичні правила комунікації у глобальних інформаційних мережах.
9. Техніка мовлення вчителя вашої предметної спеціальності як засіб розв'язання освітніх завдань.
10. Мовленнєвий етикет педагога.
11. Електронна пошта як засіб професійно-педагогічної комунікації.
12. Побудова педагогічної взаємодії на принципах педагогіки партнерства.
13. Використання інноваційних технологій у професійній діяльності вчителя вашої предметної спеціальності.
14. Вивчення досвіду передових педагогів – шлях до професійної майстерності.
15. Творчість вчителя в організації професійно-педагогічного спілкування.
16. Толерантність як компонент професійної культури педагога.
17. Побудова педагогічної взаємодії на принципах педагогіки толерантності.
18. Майстерність вчителя в організації ігрової діяльності учнів старшої школи.
19. Професійні секрети вчителів вашої предметної спеціальності в організації спільної творчої діяльності з учнями старшої школи.
20. Особливості професійно-педагогічного спілкування на основі захопленості спільною діяльністю.

При написанні есе слід дотримуватися такого порядку викладу:

1. Актуальність проблеми.
2. Теза. Студент повинен чітко сформулювати тезу, яку він хоче довести або спростувати..
3. Пояснення суті даної тези.
4. Особисте ставлення до висунутих положень.
5. Висновок.

Критерії оцінювання есе:

- *релевантність* (есе повинно відповідати темі та повністю розкривати питання. При розкритті теми студент може використовувати конкретні приклади або ж власні розмірковування) - *6 балів*;

- *оригінальність та самостійність* (незалежність та спроби автора розкрити тему в контексті власної позиції, самостійність у пошуку інформації. Цитування, використання або повторення чужого тексту (навіть у зміненому вигляді) без наявності посилання буде розцінено як плагіат) - *8 балів*;

- *логічність* (есе має бути єдиним і логічно зв'язним текстом. Студент висуває певну тезу й потім підкріплює і розвиває її за допомогою аргументів (можливо, аргументів за і проти) і посилань на ті чи інші джерела. Якщо у роботі буде міститися набір розрізнених і погано обґрунтованих тверджень, то вона отримає низький бал за даним критерієм) - *6 балів*

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Педагогічна майстерність учителя і педагогічна творчість.
2. Елементи педагогічної майстерності.
3. Елементи акторської майстерності в педагогічній діяльності.
4. Педагогічна задача і педагогічна ситуація.
5. Самовиховання педагога як один із шляхів формування педагогічної майстерності.
6. Мовлення вчителя як засіб педагогічної діяльності
7. Майстерність педагогічного спілкування. Технології організації педагогічної взаємодії в процесі спілкування.
8. Способи комунікативного впливу на особистість: переконання і навіювання.
9. Стратегії взаємодії у спілкуванні.
10. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
11. Майстерність організації освітнього процесу на уроці та позааудиторної діяльності.
12. Основні компоненти аналізу уроку.
13. Імідж учителя. Педагогічні здібності та педагогічний такт .
14. Вивчення передового досвіду вчителів як шлях до майстерності.
15. Форми і методи педагогічної творчості учителя.
16. Навчально-методична робота як обов'язковий компонент педагогічної майстерності
17. Педагогічна інноватика та інноваційні процеси як феномен сучасної освіти.
18. Інновації в організації освітнього процесу.
19. Сучасні підходи до навчання.
20. Соціальні мережі у роботі вчителя. Ведення блогів – необхідність чи потреба потішити своє его?
21. Цифрові засоби і методи навчання та організації освітнього процесу у закладах профільної середньої освіти

ГЛОСАРІЙ

1. **Авторитарність** – соціально-психологічна якість і стиль поводження (керування) людей, що відбивають активне виявлення внутрішньої потреби максимально підкорити своєму впливу партнерів по взаємодії й спілкуванню.

2. **Взаємодія** – процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їхню взаємну обумовленість і зв'язок.

3. **Дикція** у перекладі означає «вимова» (лат. *dīcere* – вимовляти; *dictio* – вимова), а під бездоганною дикцією вважається правильна, чітка вимова кожного голосного і приголосного звуків окремо, а також слів та речень в цілому. Виразна вимова для викладача є обов'язковою, бо її недосконалість заважає сприйняттю та розумінню сутності «озвученого» навчального матеріалу.

4. **Діалогічне спілкування** – форма спілкування, що ґрунтується на апріорному внутрішньому прийнятті один одного як самодостатніх особистостей і передбачаючи орієнтацію на індивідуальну неповторність кожного із суб'єктів.

5. **Емпатія** - це співпереживання, розуміння будь-якого почуття - гніву, печалі, радості, тощо.

6. **Інноватика** — наука, яка вивчає природу, закономірності виникнення і розвитку педагогічних інновацій стосовно суб'єктів освіти, забезпечує зв'язок педагогічних традицій з проєктуванням майбутнього освіти.

7. **Інновації** — це ідеї та пропозиції (в багатьох випадках засновані на результатах відповідних спеціальних наукових досліджень та інженерних розробок), що можуть стати основою створення нових видів продукції чи значно поліпшити споживчі характеристики (технічні, економічні тощо) існуючих товарів, створення нових процесів, послуг чи будь-чого, що може покращити якість життя людства.

8. **Інноваційна діяльність** — вид діяльності, пов'язаний із трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у новий чи покращений продукт, введений на ринок, у новий чи покращений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, чи новий підхід до соціальних послуг.

9. **Інтерактивне навчання** — це навчання, яке ґрунтується на активній взаємодії із суб'єктом викладання (ведучим, вчителем, тренером, керівником) За своєю суттю це один із різновидів комунікативних технологій.

10. **Імідж педагога** – це образ, який формується у свідомості учнів, колег, батьків та громадськості, і відображає його професійні та особисті якості.

11. **Інтернет** — це глобальна система, у якій здійснюється об-мін інформацією між підключеними комп'ютерами.

12. **Інформаційно-комунікаційна технологія, або ІКТ,** — це термін, який позначає всі види продуктів і пристроїв для збереження, відновлення, передавання або отримання інформації чи керування нею. До них належать комп'ютери, роботи, камери, проектори, радіо й телебачення.

13. **Інноваційні педагогічні технології** — система оригінальних новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів і які цілеспрямовано, систематично й послідовно впроваджуються в педагогічну практику з метою підвищення якості освіти.

14. **Комунікативність** — це професійно-особистісна якість педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, здатністю легко вступати у контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовників, відчувати задоволення від спілкування.

15. **Методи психологічного впливу** — основні інструменти, за допомогою яких виявляється вплив на свідомість і підсвідомість людей. До них відносять: переконання, вселяння, інформування, заохочення, примус, покарання й метод прикладу.

16. **Мовлення вчителя** - це професійна діяльність, що включає в себе усне спілкування з учнями, колегами та батьками, спрямоване на досягнення освітніх цілей. Воно має особливі характеристики, такі як організація, спрямованість на результат та використання мовних засобів для досягнення педагогічних цілей.

17. **Навіювання, або сугестія** (від лат. підказка) — це психічний вплив однієї особи на іншу чи групу осіб, розрахований на некритичне сприйняття і прийняття слів, висловлених у них думок і волі..

18. **Ознаки мовленнєвої культури педагога** — ясність (ясність слова педагога означає, що воно має бути сприйняте абсолютно так, як його розуміє він сам), умовою якої є точність мови (вміння використати відповідне слово).

19. **Організація освітнього процесу** — це вмінні вчителя ефективно планувати, проводити та аналізувати урок з метою досягнення освітніх цілей.

20. **Педагогічна взаємодія** - це процес активної взаємодії між педагогом та учнем, спрямований на досягнення навчальних та виховних цілей, а також на розвиток особистості дитини.

21. **Педагогічна інновація** — сукупність нових професійно-педагогічних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання, навчання й розвитку учнів (студентів) з позицій освітніх підходів, зорієнтованих на зміну навчального процесу з метою

формування якісно іншої педагогічної практики і підвищення якості освіти.

22. Педагогічна майстерність – інтегральне утворення особистості педагога, яке поєднує в собі особистісні якості та професійні компетентності; конструктивний характер діяльності з прогнозуванням найближчих і віддалених перспектив діяльності; досконале володіння арсеналом засобів, методів та прийомів суб'єкт-суб'єктної взаємодії; уміння трансформувати педагогічну ситуацію у завдання та знаходити оптимальні шляхи його розв'язання; талант, прагнення до самовдосконалення та здобуття освіти впродовж життя.

23. Педагогічна творчість – процес створення нового, оригінального у педагогічній діяльності, що спрямований на особистісний розвиток учнів.

24. Педагогічна задача – це цілеспрямоване завдання, що виникає в навчально-виховному процесі і вимагає від вчителя або вихователя розв'язання для досягнення певної педагогічної мети. Вона включає в себе виявлення суперечностей, визначення мети, умов, засобів та очікуваних результатів.

25. Педагогічна ситуація – це фрагмент педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями вихованості учнів і колективу.

26. Педагогічне спілкування – система соціально-психологічної взаємодії учителя з учнями, що містить обмін інформацією, виховний вплив та організацію взаємин за допомогою комунікативних засобів.

27. Переконавання – метод виховання, який передбачає цілеспрямований вплив на свідомість вихованця з метою формування у нього позитивних морально-психологічних рис, спонукання до суспільно корисної діяльності або подолання негативної поведінки (С.Гончаренко). Педагог, звертаючись до свідомості, почуттів і 34 досвіду вихованців, ставить за мету формувати свідоме ставлення до дійсності, до змісту і норм поведінки. Поняття переконування вживається як метод впливу, а переконання – як результат переконування. Переконування як метод впливу педагога на вихованця формує у нього моральні критерії і погляди, завдяки чому вихованці поступово виробляють власні переконання..

28. Самовиховання педагога – це цілеспрямована робота педагога над розвитком власних якостей, умінь, навичок і компетентностей. Це безперервний процес, що ґрунтується на самопізнанні, самоаналізі, самоосвіті, самовдосконаленні та самореалізації.

29. Самоконтроль – усвідомлення й оцінка суб'єктом власних дій, психічних процесів і станів.

30. Соціальна мережа — це вебсайт для групи людей, яких об'єднують спільні інтереси або просто друзі (Facebook, Instagram, Twitter).

31. Спілкування – процес обміну між людьми певними результатами їх психічної й духовної діяльності: засвоєння інформації, думок, суджень, оцінок, почуттів, переживань й установок.

32. Сприйняття – це відбиття в корі головного мозку предметів і явищ, що діють на аналізатори людини.

33. Стиль педагогічної взаємодії – це усталена система способів та прийомів, які використовує педагог у взаємодії. Вона залежить від особистісних якостей педагога і параметрів ситуації спілкування. Щодо якостей, які визначають стиль спілкування педагога, то тут дослідники виокремлюють ставлення його до вихованців і володіння організаторською технікою.

34. Стиль авторитарний – диктат, коли підлеглий розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу.

35. Стиль демократичний – стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного; засадою для нього є довіра й орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу.

36. Стиль ліберальний – стиль, що характеризується браком стійкої педагогічної позиції; виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог, формальному розв'язанні проблем.

37. Стратегія (дав.-гр. *στρατηγία*, *страта тегів* — мистецтво полководця) — це загальний, недеталізований план, що охоплює довготривалий проміжок часу, спосіб досягнення важливої мети.

38. Творчість – діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей.

39. Урок – це час, відведений для вивчення певного матеріалу, де вчитель керує навчальним процесом, використовуючи різні методи і прийоми. Це основна форма організації навчання у школах та інших навчальних закладах.

40. Ясність – головна позитивна якість мови, що дозволяє сприйняти інформацію саме так як розуміє її той, хто висловлюється.

Навчальне видання
(українською мовою)

Іваницький Олександр Іванович
Голованова Тетяна Петрівна

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ
ТА ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА**

Методичні рекомендації до семінарських занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Математика)»

Рецензент *Л. О. Сущенко*
Відповідальний за випуск *І. В. Козич*
Коректор *О. О. Чепур*